

CHRYSYSCIJANSKAJA DUMKA

BIELARUSKI ČASAPIS — VYCHODZIĆ TRY RAZY U MIESIAC: 1, 10 i 20.

№ 5 (189)

Vilnia, 1 lutaha 1939 h.

Hod XII

Z nahody Tydnia Čviarozašci

Pieršy tydzień miesiąca lutaha na ũsim šviecie pašviačajecca sprave čviarozašci. Voš-ža hetaj sprave pašviačajem i my ũ hetym-ža tydni hetych niekalki ũvah, bo ũ Bielaruskim narodzie z hetaj spravaj susim niadobra.

Alkohol, pradusim treba adciemić, škodny dla zdarouja čatavieka. Jon pavoli čataviečy arhanizm raskładaje i jaho nišča: nišča žyvoť, nyрки, piecań, serca, kroũ, nervy. Vyhlad pjanicy najvyražniej ab hetym šviedca. Navat i tym, što pjuć alkohol patrochu, škodny jon tak-ža,—taki čataviek kudy mienš adporny na roznyja chvaroby, jak toj, što susim nia pje. Asabliva-ž škodny alkohol maładym arhanizamam.

Nia mienš tak-ža škodny alkohol i duchovny n siťa n čatavieka. Kožny z nas čuũ, jakija niabylicy placie pjany čataviek. Sľušna niamieckaja prykazka kaža, što niam takoha mudraca, jakoha alkohol nie zrabiu-by durniem. Navat i trocha padpiušy čataviek nia maje jasnaha, susim zdarovaha rozumu i ũžo navat hetakamu nia možna pavieryc nijakaj adkaznaj pracy ci jakoha važnaha abaviazku. Roznyja strašnyja vypadki aũtamabilnyja, na čyhuncy, u fabrykach, roznyja ahidnyja zdrady tavaryšaũ u jakoj idejnaj pracy i inš. jak-ža časta majuć svaju sumnuju pryčynu ũ alkoholi.

Jaũnaja tak-ža škodnašć alkoholu i ũ žyćci maralnym. Alka-

hol zabivaje ũ čatavieka pačućcio rožnicy miž dabrom i zľom, a tak-ža aštablaje abo i susim u im zabivaje panavańnie nad saboj. Zabojstvy, ašukanstvy, zľadziejstvy, raspusta i roznyja inšyja prastupki pachodziać pieravažna z pjanstva. I henyja tak častyja razboi našaj bielaruskaj moładzi pryčynu svaju znachodziać pradusim u alkoholi. Nia darma-ž Karan (šv. kniha mahametana) kaža, što ũ alkoholi siadzić djabať. Spraviadliva tak-ža ab hetym kažuć Niemcy, što kali ũ čatavieka ũvachodzie alkohol, dyk tady vychodzie z jaho česnašć.

Alkohol rujnuje dabrabyt čatavieka i viadzie jaho da torby. Dokazaũ na heta chiba-ž nie patrabujem šukać daloka. Pahladzim tolki navokať siabie, a znodziem ich davoli. Prahledzim tolki statyky, a tak-ža prakanajemsia ab hetym. U vadnej naprykľad Polšcy za hod ludzi prapivajuć da paũtara miljona i bolš zaľatovak. U hetaj ličbie napeũna nie adzin hra-

madzianin prapivaje ũsio dabro svajo. U hetaj ličbie — nie zabывajma — napeũna znachodzicca nie adzin tak-ža i Bielarus.

Ad alkoholu mnoha cierpić siamja i nacyjanalnaje žyćcio. U siamji pjanicy viečnaja kaľatnia, zvadki, bojki i ciemnata. U takoj bielaruskaj siamji nia znajdzieš rodnaj knižki, nia znajdzieš nacyjanalaha i hramadzkaaha ašviedamleńnia. I niam a hetym ničoha dziũnaha: u takoj siamji niam a hrošaũ, panuje poũnaja biada, a tak-ža niam a takoj siamji i zrazumieńnia vyšejšaha, lepšaha, dastojnaha čatavieka, žyćcia, alkohol tam zajadaje ũsio lepšaje.

Voš-ža, razvažajućy ũsio vyšej-skazanaje, z nahody Tydnia Čviarozašci, zvaračvajem na hetu tak važnuju spravu ũvahu Bielaruskaha narodu, zaklikajem jaho da lepšaha hetaj spravy paznańnia i da rašučaj baračby z voraham asabistaha i hramadzkaaha žyćcia—alkaholem...

Skasavana pastanova zakryćcia „Bielaruskaj Krynicy“

U 1936 h. „Bielaruskaja Krynica“ pastanovaj adnosnaj ulady zakryta. U 1937 h. rašeńniem Sudu hetaja pastanova byla skasavana. Na apelacyju Pratury Sud u II instancyi skasavaũ prysud I instancyi i hetym „B. Krynica“ byla dalej zakryta. U mižčasie, ad pieršaha da druhaha prysudu, „B. Krynica“ pačala vychodzieć, ale pa vychadzie drunona numaru ũlady zakryli jaje jznoũ.

Ad prysudu II sudovaj instancyi advakat B. Alechnovič ad imia vydaviectva padaũ u Najvyšejšy Sud kasacyju. Najvyšejšy Sud rašeńnie II instancyi skasavaũ. Ciapier, 25.I.1939 h. Vilenski Akružny Sud nanova razhladaũ hetuju spravu i vydaũ prysud, jakim pieršaje zakryćcio „B. Krynicy“ kasuje. „B. Krynica“ vychodzieć adnania moža, bo maje jašće siľu druhoje zakryćcio hetaj hazety.

Відомості про
Судову Раду СРСР
Іван Я. Януша

Perspektyvy małych dziarżaŭ

Pad hetkim zahaloŭkam litoŭskaja hazeta „Lietuvos Žinios“ u № 284 z 1938 h. drukuje wielmi cikavy artykuł b. prezidenta Litvy d-ra K. Hriniusa, u jakim aŭtar razhladaje pałažeńnie i značeńnie małych dziarżaŭ.

D-r K. Hrinius staviačy pytańnie: kamu spryjaje raźvićcio historyi — małym ci vialikim dziaržavam, — adkazyvaje paklikajučy sia na knižku prof. Ul. Stankieviča „Dziaržavy vialikija i małyja“ i dalej raźjaśniaje:

Teoretyčna vialikija dziaržavy pavinny mieć pieravahu nad małymi, a paŭstańnie novaj dziaržavy aźnačaje nia postup, ale zaniapad čalaviectva. Adnak praktyčna zusim inakš pradstaŭlajecca hetaja sprava.

Starašvieckija vučonyja stajac za małyja dziaržavy. Platon uvažaje, što dziaržava nie pavinna abymać bolš 5 tysiač siemjaŭ; Arystotel kaža, što dziaržava pavinna mieć stolki hramadzian, kab na ich schodzie ūsie čuli hołas pramoŭcy; św. Aŭhustyn taksama staić za małyja dziaržavy; Huho Grocij, Russo, Monteskie tak-ža baroniać ideju małych dziarżaŭ.

Kali respublika małaja, dyk jaje moža žniščyć vonkavaja siła, a kali jana vialikaja, dyk jana ūzarviecca znutra — śćviardžaе Monteskie — i znachodzie vychad i zabišpiečańnie małych dziarżaŭ u federacyi — dabravolnym sajuzie

dziaržaŭ na padstavie roŭnaści i volnaści.

Nazvanyja vyšej intelektualnaja postaci rožnych minułych časou ūsie ćvierdziać, što małyja dziaržavy bolš dbajuć ab hramadzkiich spravach u siabie ūnutry i navat ab aħulnych spravach usiaho čalaviectva, čymsia vialikija dziaržavy. Ab hetym śviedčać fakty:

Najbolšyja navukovyja adkryćci, jakija stalisia cennaścij usiaho čalaviectva, byli adkryty pieravažna ū małych dziaržavach.

Stary Testament adnosicca da mahutnaści vialikich dziaržaŭ z žacham, jak da prajavy kary Božaj za hrachi čalaviectva. Voš mahutnaść staroj Rymkaj imperyi, jakaja prastavitasia zavajavańnia-mi; kožnaja inšaja dziaržava sa mým svaim isnavańniem Rymlanam była niaznosnaj kryŭdaj. Školnyja padručniki historyi, biaz njakaj ahavorki, staviać čeść i mahutnaść staroha Rymu i my zusim biazkrytyčna začaravany jaho blichtram i silaj. Treba śćvierdzić, što hetkim uplyvam my paddajomsia zusim niespaściarožna. Rymkaja imperyja dla čalaviectva była škodnaj, bo žniščyła mnoha ćvitučych kulturaŭ i duchovych centraŭ, a pad panavańniem Rymkaj imperyi razvoj zdayčau aħulnačalaviečaj vartaści byŭ ustrymany. Rymkaja imperyja adznačajecca svajej duchovaj ubohaścij. Relihiju, litaraturu, maŭstactva, architekturu jana pry-

svoita z Hrecyi. Rymkija filozafy nie stvaryli ani adnaho novaha aryhinalnaha filozofičnaha kirkunku. Rymski žaŭnier zabiŭ Archimeda, a ūsie Rymlanie za 1000 hadou panavańnia svajej imperyi nie dali čalaviectvu ani adnaho novaha pałažeńnia dla spadčyny hetaha slaŭnaha matematyka.

Aħulna ćvierdziać, što rymski hienij adznačyusia ū halinie prava. Ale sapraŭdy, dyk tvorčaść Rymkaj imperyi i ū halinie prava małaja. „Jus gentium“ — hetania rymkaje, ale tolki toje, što bylo nadzvyčajnym u instyucyjach Rymu i stvorana ū tyja časy, kali Rym byŭ jaśče małoj dziaržavaj.

Pad kaniec panavańnia Rymkaj imperyi instyucyji staroha prava niščyľisia i ich miesca zastupała samavola imperataraŭ. Prava narodnych sabrańniaŭ bylo skasavana. Žmieny imperataraŭ na tronach adbyvalisia padstupny-mi zabojsťvami hetych uładaroŭ. Z 70 imperataraŭ 50 bylo zabitych.

Takoj biezakonnaści, jakaja była ū Rymkaj imperyi, nia viedaje historyja ani adnaje małoj dziaržavy.

Hramadzianie Rymkaj imperyi znosna byli zabišpiečany, pakul Rym byŭ małoj dziaržavaj. Jak pačala rymkaja dziaržava razrastacca, pačala raści i biada jaje hramadzian. U rezultacie razrostu Rymkaj imperyi hramadzianie hetaj „slaŭnaj“ mahutnaści apynulisia žabrujučymi praletarami; mahnaty zachapili varštaty pracy, asabliva ziamlu, jakuju dla ich

АД. СТАНКЕВИЧ

ХРЫСЬЦІЯНСТВА⁴⁾ І БЕЛАРУСКІ НАРОД

(У 950-ыя ўгодкі Хросту Беларусі: 988/9—1938/9)

Асяданьне славянскіх плямёнаў, продкаў успомненых народаў, а так-жа ўкраінскага, беларускага і расейскага, на тых землях, на якіх яны сядзяць і сяньня, адбывалася на працягу пару вякоў — ад VII да IX ст. За гэтых пару сот гадоў наступіла дыфэрэнцыяцыя адзінага славянскага племені. Сутнасьць гэтай дыфэрэнцыяцыі ў тым, што гэтае, некалі адно славянскае племя, распалася на славян заходніх, усходніх і паўдзённых і што гэты працэс дыфэрэнцыяцыі прадаўжаўся і далей. Сярод усходніх славянаў сваім парадкам адбываецца гэны працэс і паяўляецца цэлы рад асобных славянска-

«рускіх» плямён, з якіх паўстаюць тры асобныя народы на сучаснай беларускай, украінскай і вялікарускай тэрыторыі. Разсяленьне гэта аканчальна ўцьвярдзілася ў IX ст. У гэтым часе, ад IX да XIII ст., на сучасных беларускіх этнографічных землях былі ўжо настала асеўшы славянскія сваяцкія плямёны: крывічы, дрыгавічы, радзімічы, часьць северан і часьць вяцічаў, якія зьліліся ў адзін народ, што пазьней стаўся звацца беларускім.

Чаму наш народ завецца „беларускім“? Чаму „белым“ — навука дагэтуль ня вырашыла. Адны кажуць: затым, што «белы» значыла некалі тое, што вольны, а беларускі народ ніколі ня быў у татарскай няволі, дык затым яго і яго край называлі белым. Іншыя гэты назоў выводзяць ад белага колеру вопраткі, які даўней Беларусы дужа любілі, іншыя ад сьветлых валосяў у Беларусаў і г. д. А часам наш народ апрача «белы» завецца „рускім“, дык тут справа

Da baračby z niahramatnaścijaj!

Siarod Bielarusau, jak viedama, jość mnoha ludziej niahramatnych. Voś-ža ūsich niahramatnych ludziej treba navučyć čytać i pisać, dać pačatki viedy i ašviety.

Čym zjaŭlajecca niahramatnaść — ab hetym viedaje kožny hramatny čalaviek.

Naš bielaruski sielanin haspardaryć starym i niepraktyčnym sposabam, biaduje i cierpić usialaki niedastatak tolki tamu, što jon niahramatny; jon nia moža daviedacca, jak żyvuć inšyja boľš kulturnyja narody, jon nia viedaje svajho prava, jakim moža karystacca i nia moža daviedacca, jak treba damahacca naležnaha sabie prava. Slovam, kali hlybiej razvažym hetuju sprayu, dyk jasna stanie, što niahramatnaść — heta najboľšy vorah narodu.

Ašvietaj, ci vyražniej *samaašvietaj* bielaruskaha narodu apiakavalisia raniej bielaruskija kulturna-ašvietnyja arhanizacyi. Ciapier hetych arhanizacyjaj niastala

abrablali raby-niavolniki. Ab ziamielnaj reformie ūladary i mahnaty i sluchać nie chacieli, a inicyjatarau nadzieľu ziamloj raboŭ, bratoŭ Hrakchaŭ, zabili.

Hetak pradstaŭlajecca žyćcio ū vialikich dziaržavach. U maľnych dziaržavach narod mieŭ boľšuju pašanu i prava, čymsia ū vialikich dziaržavach.

B. z H.

nia z viny Bielarusau. Kali niama mahčymašci pravodzić samaašvietu arhanizavanym paradkam, dyk treba bracca za sposab vyprabavany ū padniavolli rasiejskaha caryzmu — vučyć čytać i pisać brat brata, siastra siastru, susied susieda. Pry hetym treba žviarnuć vialikuju ūvahu na čytańnie hazet i knižak. Treba kab u kožnaj bielaruskaj siamji była svaja, bielaruskaja hazeta, u kožnaj vioscy zbor knižak — bibliateka, z katoraj mahli-b brać i čytać knižki ūsie žychary vioski i vakaličnych chutaroŭ.

Prystupajučy da baračby z niahramatnaścij sposabam samaašviety, treba prydbać dla niahramatnych naŭpierad lemantar „*Першыя Зерняткі*“, a dalej inšyja padručniki i knižki dzieła samaašviety.

Usie niahramatnyja Bielarusy, paznavajcie pišmo — vučyciesia čytać i pisać pabielarusku! Usie hramatnyja Bielarusy, pamahajcie ūsim svaim bratom i siostrom stacca hramatnymi!

PA D Z I A K A

Usim Hramadzianam Bielarusam, što tak ščyra i salidarna adhuknulisia na naša vysialeńnie, pravodžili nas asabista da ciahnika, a tak-ža pryslali svaje spačuvani ū pišmach — hetym adduŭšy dziakujem i pryakajem dalejšuju vierašć bielaruskaj nacyjanalnaj idej, Bielaruskamu Narodu.

(—) Inž. Ad. Klimovič

(—) Ks. Ad. Stankievič

Varšava—Stonim, 27 studnia 1939 h.

Što pišuć hazety?

„Drang nach Osten“

Niamieckaja hazeta „Berliner Tageblatt“ niadaŭna zmiašćila cikavy artykuł, u jakim apraŭdvaje niamieckaje imknieńnie na eŭrapejski ūschod, padajučy hetkija arhumenty:

„Na ūsim vialikim abšary miž Baltyckim i Čornym morami majem vialikija ekanamičnyja i kulturnyja suadnosiny, katoryja adnak ażyviacca tolki tady, kali buduć nastaŭleny na niamiecki rynek, na niamieckaje pramyslovaje asiaroždzie, na palityčnaje zlučeńnie vosi Berlin-Rym.“

Hetak niamieckaja presa apraŭdvaje imknieńnie Niamieččyny na ūschod.

„Za našu i vašu svabodu“

„*Robotnik Vileński*“ u 76 haduščyny paŭstańnia 1863 h. pašviačaje artykuł, u jakim pryminaje, što ū hetym paŭstańni razam z Palakami prymali čynnaje ūčaćcie Bielarusy i Litoŭcy. Miž inšymi „Rob. Wil.“ piša hetak:

— Klič, padany paŭstancami: „za našu i vašu svabodu“ šyroka razyšoŭsia pa ziamli b. Vialikaha Kniaźstva Litoŭskaha... Paŭstańnie 1863 h. svaimi našledkami daje pačatak bielaruskaha nacyjanalnaha ruchu. Kastuś Kalinoŭski, adzin z najvydatniejšych dziejačoŭ paŭstańnia, vydaje bielaruskuju ha-

вось у чым. Калі ўсе вышапісаныя славянскія плямёны занялі сяньняшнія свае землі, скандынаўскія (нарманскія) ваякі-варагі з племя «рус», дзеля гандлю і звычайнай нажывы, з поўначы часта праз славянскія землі прабіраліся на паўдзён аж да сталіцы Візанцыі Царгораду, па дарозе заваёўвалі славян, а заваяваўшы, тварылі ў іх дзяржаўнае жыцьцё. Такім чынам першыя князі, якія пачалі арганізаваць славян, былі князі паходжаньня варага-рускага, ад якіх і ўсе ўсходня-славянскія плямёны атрымалі агульную назову: рускіх. Гэныя заваёўнікі, якіх агулам, у параўнаньні з славянамі, было мала, хутка, можа ў якім ужо другім пакаленьні, праз жаніцьбу зьмяшаліся з славянамі, асыміляваліся і сусім, можна сказаць, сталіся славянамі, пакідаючы толькі назоў: *рускі, русінскі, расейскі, беларускі, беларусінскі.*

Украінцы, як ведаем, закінулі цалком гэты сапраўды чужы назоў і завуцца Ўкраінцамі. Ра-

сейцы трымаюцца яго. Магчыма, што некалі і нам Беларусам прыдзецца гэты чужы назоў пакінуць і назвацца *крывічамі*, як гэта ўжо некаторыя беларускія вучоныя робяць, а гэта праз увагу на тое, што крывічы, — гэта найвялікшае племя, якое ўвайшло ў склад нашага народу і што князі гэтага племені, князі крывіцкай зямлі, на пачатку беларускай гісторыі найбольш выказалі імкненьняў да незалежнасьці, найбольш гэтай незалежнасьці баранілі, найдаўжэй незалежна трымаліся і агулам тварылі самабытны беларускі цэнтр: палітычны, эканамічны, сацыяльны, культурны. Але справа назову — гэта справа будучыні. Нас тут далей цікавіць што іншае. Вось-жа гэныя варагі-русы бадай першы найсільнейшы славянскі палітычны цэнтр стварылі сярод плямён украінскіх. Першыя гэтыя іх князі-арганізатары: Рурык, Алег, Ігор былі іменна варагі-русы. З іх-жа паходзіў ужо са-славяншчаны і Уладзімер Вялікі, за якога часаў

zetu „Mužyckaja Praŭda“... Bielaruskija sialanie z „Mužyckaj Praŭdaj“ zapazuchaj zapisvalisia ŭ paŭstancy i jšli na vajnu. — Litoŭskija sialanie vystupili na paŭstaŭnie prociŭ rasiejskaha najezdu pad pavadyrstvam ks. Mackieviča. —

Tak, bielaruskija sialanie canili svaju rodnuju hazetu ŭžo 76 hadoŭ tamu nazad i rašalisia na najbolšyja achviary za narodnuju spravu. Tymčasam znachodziacca ludzi, što admaŭlajuć Bielarusau jašče ciapier i ad rodnaj hazety i ahulam ad bielaruskaj narodnaj spravy, nie havoračy ŭžo ab tym, što daŭna zabylisia ab kličy „za našu i vašuju svabodu.“

Ab supolnaj hranicy Polšcy z Vuhryjaj

Dasiul polskaja presa pisala, što asiahnuć supolnuju hranicu Polšcy z Vuhryjaj — heta najhałaŭniejšaje zadaŭnie abiedźviuch dziaržoŭ. Polski „Głos Narodu“ pisau:

„Vuhryja—heta pryrodny sajužnik Polšcy i budzie adnym z najvažniejšych siabroŭ budućaha siarednia-eŭrapejskaha parazumieŭnia, da jakoha pašladoŭna jdzie ministar Bek“. Ciapier Vuhryja stanua pa staranie Niamieččyny. I ciapier ta ja samaja hazeta piša hetak:

„U takich abstavinach supolnaja hranica z Vuhryjaj nie pradstaŭlaje dla nas (dla Polšcy — red.) nijakaj vartaści. Vuhryja nas (Polšcy—red.) žviała. Hetaja dziaržoŭa dała mahčymaść Niamieččynie dalej pašvrać svaje ŭplyvy ŭ siaredniaj Eŭropie.“

„Razvaŭ Eŭropy“
Pad hetkim zahaloŭkam vyjšla ŭ Francyi knižka. Polskaja presa zvaročvaje ŭvahu, što ŭ hetaj knižcy aŭtar jaje b. premjer Italii Frančesko Nitti zanižaŭ varožaje stanovišča adnosna Polšcy, zakidajučy joj miž inšym, što zabrala Vilniu „dziela žniščeŭnia Litvy“ i što „atrymała niapolskija terytoryi“, a dziela hetaha nia maje prava da nijakich kolonijaŭ i h. d. Polskaja presa zaklikaje ŭrad da zapiarečaŭnia hetych čvierdžaŭniaŭ i padaje adrys Nitti, jaki pravyaje ŭ Parvży, bo hetuju knižku čytaje cely šviet

Bielaruskaja chronika

Jołka dla bielaruskaje moładzi. 18.1. u Vilenskaj Bielaruskaj Himnazii adbyłasia jołka dla bielaruskaje vučnioŭskaje moładzi. Kaladni hety viečar ładzili bielaruskija skaŭty.

Novy lekar Bielarus. Nadoviačy skončyŭ medycynski fakultet Vilenskaha Universytetu siabra Bielaruskaha Studenckaha Sajužu Michaś Jakimiec.

Špis Bielarusau i Ukraincaŭ u Niamieččynie. Presa padaje, što ŭrad Niamieččyny pastanaviŭ praviasci spis usich Ukraincaŭ i Bielarusau u celaj Niamieččynie. Žyvučyja tam Ukraincy i Bielarusy rejestrujučysia majuć adkazać, miž inšym, na hetkija pytaŭni: 1. Da jakich ukrainskich (abo bielaruskich) arhanizacyjaŭ naležać? 2. Jakija majuć vajsковыja kvalifikacvi (nazvać pałki rasiejskaj ci inšaj armii, u jakoj služyli). i 3. Jakaja majemaść skanfiskavana im na abšary SSSR? („Nova Zorja“ № 3, 15.1.39).

Mineralnyja bahaćci ŭ Bielarusi. Hazety padajuć, što Instytut Hieolohii i Hidreolohii Akademii Navuk BSSR u Miensku adkr ŭ na poŭnač ad Viciebsku bahatyja slai mahnitna-žaleznaj rudy, jakija ciahnucca šyrokaŭ 55-ci kilametrovaj pałasoj.

Bahaćci Bielarusi na filmovym ekranie. Dziela vobraznaha paznaŭnia ŭsich bahaćciaŭ Bielarusi, kinostudija „Savieckaja Bielarus“ vypuściła poŭmetražny navukova-popularny film „Gieografija BSSR“. Film hety praznačany dzie-

і зь якога прычыны прыйшло да гэтых славян сьвятло Хрыстовай навукі.

Сьпяраша паўставалі паасобныя славянскія князьствы. Пасьля некаторых князі з гэтых розных самастойных князьстваў пачалі тварыць суцэльную адну дзяржаву. Адным з галоўных гэтых князёў быў той-жа Уладзімер, які князьствы ўсіх гэтых усходня-славянскіх плямён стараўся злучыць у адну вялікую дзяржаву са сталіцай у Кіеве. За яго часаў існавалі ўжо гэтыя беларускія самастойныя князьствы: Полацкае, з горадам Полацак, аб якім ужо гісторыя ўспамінае ў 862 г., Смаленскае, з горадам Смаленскам з IX ст., Віцебскае, Менскае, Тураўскае, Аршанскае, Друцкае, Лукомльскае, Мсьціслаўскае, Ізяслаўскае, Лагойскае, Слуцкае, Наваградзкае, Несьвіскае, Турава-Пінскае, Мозырскае, Клецкае, Сьвіслацкае, Барысаўскае і інш. Уладзімер прыгортваў гэтыя князьствы да кіеўскага князьства, якое назваў вялікім і замацоўваў іх за са-

бой тым спосабам, што раздаваў іх сваім сынам, як удзелы, ад якіх дамагаўся дані. Беларускія аднак князьствы не паддаваліся Уладзімеру і баранілі сваей незалежнасьці. Смаленскае і Турава-Пінскае Уладзімеру ўрэшце ўдалося зламаць, далучыць да Кіева, як удзелы, і змусіць іх плаціць Кіеву дань. Але гэтага зрабіць не ўдалося Уладзімеру з князьствам Полацкім. Гэтае князьства пагеройску бараніла беларускай незалежнасьці, астаючыся бадай заўсёды незалежным ад Кіева. Пры гэтым трэба адцеміць, што Полацкія князі баронячы незалежнасьці самога Полацкага князьства, гэтым самым баранілі так-жа і князьствы меншыя, суседнія, асабліва што знаходзіліся на зямлі крывічоў і былі залежныя ад Полацка. Гэтыя самастойніцкія полацкія імкненьні асабліва сільна праявіліся пачынаючы ад XI ст. З гэтага часу Полацкае князьства на паўночным захадзе, так як Кіеўскае на паўднёвым захадзе, пастаянна забірае пад

U Litoŭcaŭ

Sprava novaha Navukovaha T-va. Jak viedama, Lit. Navuk. T-va ŭ Vilni było ŭladami zakryta. Niadaŭna tyja-ž ŭłady zaprapanavali Litoŭcam apracavać novy statut T-va i abiacali jaho začvierdzić, ale pad varunkam, kab hetaha statutu nie padpisvaŭ dahetulašni staršynia Lit. Nav. T-va ks. dr. Viskant. Kali-ž byŭ apracavany novy statut i siarod zakładčykaŭ akazalisia šyroka viedamy litoŭski kulturny dziejač ks. K. Čybiras i ks. Pukienas, tady z boku ŭladaŭ pajavilisia i prociŭ hetych asob zaściarohi. Tady padpisali statut asoby novyja i padali ŭladam.

Sprava staršyni K. Stašysa, jakomu zakidašasia narušeńnie devizovych zakonaŭ, apynulasia ŭ Apelacyjnym Sudzie i naznačana na 3.III sioleta. Cikava adznačyć,

la dapamohi školnikam i pakazvaje pierad usim bahaćci Savieckaj Bielarusi.

Z žyćcia Bielarusau u Litvie. 14.I u Kaŭnasie dramatyčnaja sekcyja Bielaruskaha Kulturna-Ašvietnaha Tavarystva ŭ Litvie ladzila bielaruskaje pradstaŭleńnie. Stavili kamedyju V. Dunin-Marcinkieviča „Pinskaja šlachta“ i pjesu Čužanina „Vylečyŭ“. Pierad pradstaŭleńniem adv. Bojeŭ u pryhožnych slovach paznajomil prysutnych z tvorstvam pieršaha biel. dramaturha V. Dunin-Marcinkieviča. Na zakončeńnie viečaru adbylisia tancy. Publiky było mnoha. („Л. Вѣстн.“ z 17.I.39).

što prakuror, jaki ad prysudu Akružnoha Sudu apelavaŭ, ciapier svajej apelacyi zroksia. U Sudzie Akružnym hram. K. Stašys byŭ zasudžany na hod vastrohu i na 10 tysiač štrafu.

Adychod kuratar. Advokat Vilnoŭski, kuratar troch zakrytych litoŭskich arhanizacyjaŭ (Navuk. T-va, „Rytas“ vilenskaje i „Rytas“ šviancianskaje) kuratarstva svajho zroksia. Na jaho miesca naznačany novyja kuratary.

Z T-va čviarozaści. 15.I sioleta adbyšiasia hadavy schod Lit. T-va Čviarozaści. Na schodzie byli pračytany dva referaty. Staršynia T-va ks. K. Čybiras u svaim referacie miž inšym zajaviŭ, što barocca treba z alkoholem nia tolki dziela kišani i zdarouja asabistaha, ale tak-ža i dziela dabra ahulna-narodnaha.

80-hodździe śmierci V. Kudirki. U samym kancy minula hodu minula roŭna 80 hadoŭ ad dnia śmierci vialikaha litoŭskaha adradženca dr. V. Kudirki, miž inšym aŭtara litoŭskaha nacyjanalnaha hymnu. Hetyja ŭhodki litoŭskaja presa adznačvła artykulami, u jakich adciemila vialikija zasluhi V. Kudirki dla Litoŭskaha narodu.

16 yja ŭhodki zdabyćcia Kłajpedy prypadali 15.I sioleta. Dzień hety ŭ Litvie byŭ šviatekavany duža ŭračysta. U Koŭnie, u Kłajpedzie i ŭ inšych haradoch Litvy ŭ hety dzień adbyvalisja: akademii, parady, koncerty i h. d. Litoŭskaja presa ŭ Vilni hetamu dniu pašviacila adpaviednyja artykuly.

Z Zakarpackaj Ukrainy

(*Napružanašć miž Ukraincami i Čechami*)

Apošnimi časami centralny ŭrad Čechaslavackaj federacyjnaj respubliky naznačvŭ na ministra nutranvch spraŭ Zakarpackaj Ukrainy hienerała Prchalu—čecha, rusofilskaj arjentacyi. Suproć hetaha naznačeńnia vystupili z pratestam urad Zakarpackaj Ukrainy, na čale z premjeram ks. Valošynam, i ūsie ŭkrainskija palityčnyja i hramadzkija arhanizacyi. Nie zvažajučy na hetyja pratesty, centralny ŭrad Čechaslavackaj svajej paštany nie zmianiŭ hien. Prchala pryjechaŭ u Zakarpackuju Ukrainu padčas pryjezdu hien. Prchali ŭ Chust ŭkrainskaje nasielnictva, arhanizacyi i ŭrad abjavili prybyššamu hienerału demanstracyjnaha ahulny baikot. U adkaz na hety bajkot pajavilasja ŭ Chuście azbrojenaje českaje vojska, jakoje pačalo demanstracyjnaha šyravać. Adnačasna centralny ŭrad z Prahi zahadaŭ abvieścić vajennaje palažeńnie ŭ Zakarpackaj Ukrainie.

Hetaje napružanaje palažeńnie, jak padajuć ŭkrainskija hazety, maje suviaž z prystupleńniem Vuhryi da prociŭkamunistyčnaha dahavoru, a tak-ža z nadychodziačymi vubarami ŭ sojm Zakarpackaj Ukrainy. Hien. Prchala maje zadanie „ušmirać“ ŭkraincaŭ, kab nia kryūdžili čechaŭ i inšych, a hałoŭna h. zv. „russkich.“

Hetyja demanstracyi čechaŭ suproć ŭkraincaŭ i advarotna—majuc charaktar nutrany ŭ čechaslavackaj respubliky.

сваю ўладу дробныя беларускія ўдзелы. Словам, Полацкі князь іграе такую роль адносна паўночна-заходніх дробных удзельных князьстваў якую іграе Кіеўскі адносна кіеўскіх ці паўдзённа-заходніх удзельных князьстваў.

Ужо ў 980 г. у Полацку знаходзіцца самастойны беларускі князь Рогвалад, паходжаньня здаецца, так-жа варага-рускага. Рогвалад і яго сыны былі забітыя на вайне з тым-жа ўсё кіеўскім князем Уладзімерам. Па Рогваладзе асталася дачка яго Рагнеда, якую ўладзімер узяў сабе за жонку. А ад гэтай жонкі быў у яго сын Ізяслаў. Гэты Ізяслаў, сын Рагнеды, быў закладчыкам полацкага беларускага князьскага дому, полацкай беларускай князьскай дынастыі. Пасьля Ізяслава, сына ўладзімера (каля 980) полацкім князем быў яго сын Брачаслаў (1044), пасьля—яго сын, слаўны Усеслаў (1101), унук Ізяслава. Гэты ведамы ў гісторыі Беларусі пад назовам Чарадзея з прычыны сваей адвагі, багвай славы і памыснасьці ў кіраваньні Белару-

скай. Ён вёў доўгую і ўпорыстую, крывавую вайну з кіеўскімі князямі Яраславічамі, памысна баронячы незалежнасьці Беларусі. Страшная была між імі бітва над ракой Нямігай, пад Менскам, аб чым успамінаецца так-жа і ў песьні аб Палку Ігаравым. Гэты вялікі беларускі князь княжыў 57 гадоў і ўтрымаў незалежнасьць Беларусі аж да канца свайго жыцьця (1101). Пасьмерці беларускага Чарадзея полацкім князьствам кіравалі яго сыны, а пасьля ўнукі, за якіх ад XIV ст. пачаўся ў гісторыі Беларусі так званы пэрыяд беларуска-літоўскага палітычнага сужыцьця.

(Літаратура: Е. Карскій — Бѣлоруссы I, Вильна, 1904; А. Киркор — Бѣлорусское Полѣсье (Живописная Россія, т. III), Москва, 1882; Ст. Томашівський — Украинська Історія, I Старинні і Середні вікі, Львів, 1919. Д. Багалъй — Русская Історія, I Княжеская Русь. Москва, 1914, А. Sanders — Um die Gestaltung Europas. München, 1938.)

Z religijna-hramadzkej nivy

Hutarki św. Ajca z Čemberlenam. Padčas prabyvańnia ũ Italii anhielski premjer Čemberlen adviedaŭ św. Ajca. Pry spatkańni z im św. Ajciec skazaŭ karotkuju pramovu, u jakoj prvopomniŭ anhielskich śviatych Mora i Fišera, a pašla ũručyŭ Čemberlenu vialiki załaty medal, vybity ũ 14-ja ũhodki pontyfikatu papy Piusa XI.

Pašla hetaha spatkańnia Čemberlen zajaviŭ, što nikoli nie zabudzie hutarki z Papiežam.

„Chrystos i rabotniki“. Pad hetkim zahaŭkam niadaŭna vyjšla paanhielsku vialikaja kniha, jakuju napisaŭ Stanley B. James. U hetaj knizie aŭtor ścviardža, što Chrystos zaŭsiody staić pa staranie ludziej pracounych, ludziej pakryŭdžanych i ludziej vykarystyvanych. Nikomu i ũ haŭavu nia pryjšlo, navat najbolšamu vorahu Chryścijanstva, kab pastavić zakid Chrystu, što jon padtrymlivaje eksploatataraŭ ludzkoj pracy. Dalej u hetaj knizie pradstaŭleny papieskija encykliki datyčačyja rabotnictva i ahuŭam pracy, jakija paŭcviardžajuć, što Katalicki Kaścioŭ ũsćiaž staić u abaronie rabotnikaŭ i ahuŭam pracounych — za spraviadlivuju dla ich zapłatu i abapiortyja na lubovi bliźniaha da ich adnosiny.

Da spravy ũparadkavańnia carkoŭnaj ziamli. Pravasłaŭnaja Carkva ũ Polšcy ũparadkavaŭa svaje adnosiny da dziaržavy dekretam Prezydenta Polskaj Rečypaspalitaj z 18 listapada 1938 h. Ciapier, jak padajuć hazety, padany ũ Sojm zakonaprajekt ab uparadkavańni carkoŭnaj ziamli. Hety zakonaprajekt maje na mecie takuju rŭzviazku hetaj spravy, što Pravasłaŭnaja Carkva ũ Polšcy nia budzie mieć usiaje dasiul majučaj ziamli. Pašla vajny Pravasłaŭnaja Carkva ũ Polšcy straciŭa na karyśc dziaržavy 160.000 hektaraŭ ziamli.

Ukrainskaja kooperacyja

Ukrainskaja kooperacyja ũ Polskaj Rečypaspalitaj uzrasŭa ũ 1938 h. na 125 novych kooperatyvaŭ. Adkryta 25 novych zavočnych kursaŭ kooperacyi. Pry R. S. U. K. adkryty kooperatyŭny licej. Adčyniena novaja maŭačarskaja ŭskoŭa. Zbyt ziemiarskich praduktaŭ praz Centrasajuz značna pabolšyŭsia. Aščadnaści ũ kredytovyh kooperatyvach uzrasŭi na 1.500.000 zł. Centrasajuz zakončyŭ u Lvovie budovu vialikaj fabryki pierarobki miasa.

Z Sojmu

(Min. Bek ab hranicy Vuhry z Polščaj, premjer Składkoŭski ab Žydoch i pasolskija interpelacyi)

Na plenarnym pasiedžańni Sojmu ũ minulym tydni padany adkazy ministraŭ na pasolskija interpelacyi ũ hetkich spravach:

1) Ab supolnaj hranicy miž Polščaj i Vuhryjaj min. zahranicznych spraŭ Bek vyjašniaje:

— Polskamu ũradu damahańni vuharskaŭa ũradu pryłučeńnia Padkarpackaj Rusi (Karpackaj Ukrainy — red.) i stvareńnia hetym sposobam supolnaj hranicy z Polščaj viedamy. Polski ũrad na heta hladzić prychilna. U ciapierašnim paŭažeńni polski ũrad nia maje terytoryjalnaj pretensii da Čecha-slavaččyny.

2) Na interpelacyju pasŭoŭ O. Z. N. ab masavaj emigracyi Žydoŭ z Polšcy vyjašniaje premjer Składkoŭski hetak:

— ũrad Rečypaspalitaj zusim zhadžajecca z interpelantami, što dzieŭa rŭzviazańnia żydoŭskaj pra-

blemy ũ Polšcy adnym z najvažniejszych sposabaŭ jośc masavaja emigracyja Žydoŭ z Polšcy. Dzieŭla hetaha ũrad ŭukaje na mižnarodnym hruncie adpaviednaj terytoryi, kudy-b Žydy mahli emigravać z Polšcy.

3) Na hetym pasiedžańni padany novyja pasolskija interpelacyi: u spravie amnestyi dla V. Vitasa i tavaryšoŭ, zasudžanych u h. zv. bieraściejskim procesie, niekalki interpelacyjaŭ ukrainских i mnoha inšych.

„Bereza Kartuska“ nie ŭlikvidujecca i amnestyi nia budzie. Na pasolskuju interpelacyju ab skasavańni „miejsca adasabnieńnia“ ũ Berezie Kartuskaj i ab amnestyi dla viaźniaŭ, ũrad padaje, što nia maje namieru ani likvidavać „miejsca adasabnieńnia“, ani vystupać z prajektam zakonu ab amnestyi dla viaźniaŭ.

Niamiecki ministar zahranicznych spraŭ Ribientrop u Polšcy

25 studzienia siol. prybyŭ u Polšc niamiecki ministar zahranicznych spraŭ Ribientrop z śvitaj i praz 2 dni haściŭ u Varšavie. Polski ũrad niamieckich haściej prymaŭ velmi sardečna i pryjazna. Na bankietach i prvniačciach pradstaŭniki Niamieččyny i polskaha ũradu havaryli pramovy, vy-

kazvajučy patrebu dobrasusiedzkaha sužyćcia abiedźviuch dziaržaŭ i ahuŭam patrebu ŭadu i parku ũ Eŭropie.

Pryjezd niamieckaha ministra ũ Polš byŭ adkazam na adviedziny niamieckaha ũradu polskim ministram zahr. spraŭ Bekam.

Vuhry prystupajuć da antykamunistyčnaha sajuzu

Vuharski ministar zahranicznych spraŭ Čaki 13.1 siol. zajaviŭ pradstaŭnikom Niamieččyny, Italii i Japonii, što Vuhryja prystupaje da niamiecka - italjanska - japonskaha sajuzu, jaki dyplamatyčnym jazykom nazyvajecca „prociŭkamunistyčnym paktam“.

stychnym paktam“.

Niamieckija palityčnyja kruhi pajašniajuć, što Vuhryja prystupajučy da prociŭkamunistyčnaha paktu pasredna zrakajecca supolnaj hranicy z Polščaj.

Z zahraničnaj palityki Francyi

Bolšaśc francuskich palitykaŭ staić za tym, što treba machnuć rukoj na paŭdzionna-uschodniuju i ũschodniuju Eŭropu dy zaniacca vyklučna svaimi bliźejšymi spravami — zahrožanymi kalonijami. Da hetych bliźejšych francuskich spraŭ naležyć i sprava hišpanskaj vajny. Dzieŭla hetaha ũ Francyi padymajecca pytańnie: ci dalej padtrymlivać u Hišpanii republikanski ũrad, ci pajsci na ũhodu z paŭstancami.

Apošnja vajennyja zdabyčy paŭstancaŭ u Hišpanii velmi tryvožać Francuju, a heta dzieŭla toho, što pašla pieramohi paŭstancaŭ Italija i Niamieččyna silna

zahnieždziacca ũ Hišpanii i adtul buduć mahčy atakavać Francuju padčas nastupu na francuskija kalonii ũ Afracy. Dzieŭla hetaha mnohija francuskija adkaznyja palityki stajac za padtrymańnie hišpanskich republikancaŭ.

Treba ścvierdzić, što paŭažeńnie hišpanskich republikancaŭ velmi ciažkoje, a hetym samym blytajecca zahraničnaja palityka Francyi. Adnak, jak ciapier pradstaŭlajecca sprava, Francuja, možna spadziavacca, i dalej budzie pravodzić palityku zhody z Niamieččynaj, jakoj jana daje volnuju ruku na ũschod.

Niaŭdača Čemberlena pahadzić Italiju z Francyjaŭ

Nadoviačy anhielski premjer Čemberlen adbyŭ dyplamatyčnuju padarožu ŭ Italiju, dzie ŭ hutarkach z italjanskim dyktataram Mussolinim staraŭsia na jaho zrabić upłyŭ dzieła mirnaha vyrašeńnia sporu miž Italijaj i Francyjaŭ. Čemberlen u hutarcy z Mussolinim zakra nuŭ spravu italjanska-francuskaha sporu za zamorskija kalonii, havaryŭ ab ahulnym pałažeńni Eŭro-

py, ab hišpanskaj vajnie i ab parazumieńni Anhlii z Italijaj, ale Mussolini na nijakija ŭstupki nie zhadziŭsia. Pry hetym treba adznačyć, što Francyja taksama adnosna damahańniaŭ Italii na nijakija ŭstupki pakulšto nia jdzie. Dyk Čemberlenu, jaki „pahadziŭ“ Niamieččynu z Čechasłavaččynaj, Italii z Francyjaŭ hetym razam pahadzić nie ŭdałosia.

Stanovišča Ameryki adnosna Eŭropy

U Amerycy ciapier razvažajuć palityki: ci Ameryka maje adstupić ad Eŭropy ci razam z Anhli-jaj i Francyjaŭ stvoryć front prociŭ totalnych dziaržaŭ — Niamieččyny, Italii i Japonii — i vystupić prociŭ ich zbrojna.

Prezydent Zł. Št. Paŭnočn. Ameryki Rusvelt vyrazna vystupaje prociŭ totalnych dziaržaŭ, ale jon

hatoŭ rabić pakulšto tolki haspadarčy nacisk na ich. Ciapier Ameryka pašpiešna zbroicca, bo amerykanskija ambasadary ŭ Francyi i Anhlii paviedamili svoj urad, što mahčyma viasnoj vybuchnie sušvietnaja vajna. Jana moža paŭstać abo z niamieckaha nastupu na Ŭschod, abo z italjanska-francuskaha sporu.

Pišmy ŭ hazetu:

Bielaruskija pradstaŭleńni padabajucca

V. Jasiuki, kala Varapajeva

U nas jość polskaja arhanizacyja „Koło Młodzieży Wiejskiej“. U hetu arhanizacyju naležyć pieravažna bielaruskaja viaskovaja moładź. Heta arhanizacyja ŭ nas časta stavić bielaruskija spektakli. Apošni spektakl adbyŭsia 8 studnia h. hodu, Stavili dźvie kamedyi: „Konski partret“ i „Paślaniec“. Byli na hetym spektakli i starejšyja. Usim spektakli velmi padabajucca.

Treba tut zaŭvažyć, što moładź naša najkulturniejšaja ŭ celaj vakolicy, tolki adčuvajucca niastača bielaruskaj litaratury. A škoda! Jość tut zdolnyja dziaŭčatki i chlop-cy.

Mačarski.

Naša mova nam darahaja

Starasielcy, la Bielastoku. U našaj vioscy zakaranilasja niejkaja moda, kab zabyvacca bielaruskaj movy. Žyćcio naša darahoje i kab žyć, nad hetym my šmat pracujem. Taksama i bielaruskaja mova dla nas jość darahaja. Naša mova heta častka nas samych i jaje nam baranić treba tak, jak my baronim svajo žyćcio, abo svaju majemaść. Małodšyja, vučyciesia havaryć pabielaruskaj ad starejšych. U hetaj navucy pamahajuć nam bielaruskija knižki i hazety.

C. R.

Pieršaje piśmo

Małyniški, Vil.-Trocki pav. Pieršaje heta piśmo ad mianie i z našaj vioski ŭ hazetu. Dyk čymža tut pachvalicca. Vioska našaja vialikaja — maje 45 dvaroŭ i naležyć aź da dźvioch vołaściasia: čaść da šumskaj i čaść da Turhielskaj. Žychary našaj vioski ŭsie kataliki, havorać miž saboj pabielaruskaj, na viasielli i chrešbinach špiavajuć bielaruskija pieśni. Svajej školy ŭ nas niama. Dzieci chodziasja vučycca ŭ polskuju školu ŭ susiedniaj vioscy, dzie taksama ŭsie havorać pabielaruskaj. Navuka słabaja, bo adchadziŭšy 4 hady ŭ školu vučań nia ŭmieje dobra čytać ani pisać. Ab navucy našyja ludzi nia dbajuć i navuki nia ceniać. Dzieciej pasyłajuć u školu, bo bajacca štrafu. Kab nia štraf, dyk u škole mała było-b vučniaŭ. Dzieła hetaha dzieci chodziasja u školu, ale knižak nia majuć i ničoha nia čytajuć. Treba našym dzieciam adčynić bielaruskaju školu, moža jany lepš zrazumieli b navuku i achvatniej-by vučylisia. A vučycca treba, bo tolki praz navuku možna dajsci da dabrabytu i ščašliviejšaha žyćcia. Našaja vioska ciapier susim niahramatnaja. Dyk jak z takimi ludźmi naładziš lepšaje žyćcio. Ale ŭžo i kala nas jość adzinki, što zaklikajuć da samaašviety i pracy. Pryjdzie čas i ŭsie pojduć

hetym ślacham. Tady i žyć budzie viesialej.

J. Bar—vič

Голас з вёскі

Нясвіцкі пав. Усьцешыліся мы, даведаўшыся, што будзем мець хоць адну тыднёвую газету, бо „Хр. Думка“ ад новага 1939 году мела выходзіць што-тыдзень. Але пасья засумавалі, як прачыталі ў № 2 „Х. Д.“, (першы нумар сканфіскаваны), што й далей „Х. Д.“ булзе выходзіць тройчы ў месяц з прычыны ад выдавецтва незалежнай і што нястала ў Вільні кс. Ад. Станкевіча. Аж сорамна нам, Беларусам, прызнавацца, што на 2 з палавінай мільёнаў народу ня маем нават тыднёвай газеты. Нашыя ўсе газеты, апрача „Калосья“, надта малыя, ня тое, што суседніх багацейшых народаў. Але і нашыя малыя для нас цэнныя, бо свае, родныя. За тое, што нашыя газеты і малыя і рэдка выходзяць вінаваты самі Беларусы. Праўда, Беларусы надта любяць чытаць свае газеты, але акуратна за газету плаціць яшчэ ня прывыклі. За газету плаціць беларускі селянін, як мае „лішні грош“, а гэтага „лішняга“ селяніну трудна мець, дык з аплатай за газету бывае ўсьцяж адклад. Аднак на гарэлку і тытун наш селянін грошы знайдзе. Асабліва нядобра паступае нашая моладзь, якая на гарэлку шмат марнуе грошай і п'янствам нішчыць сваё здароўе. У нашым павеце ёсьць такія вёскі, дзе на вечарынах выпівае моладзь 20—30 літраў гарэлкі. Гэта-ж страшна! Праступна! За гэтыя 40—60 златаў маглі-б купіць нямала добрых кніжак і выпісаць газету, якія вучаць, як лепш і весялей жыць. Дзеля гэтага зварочваюся да моладзі з заклікам зьвярнуць увагу на свае неразважныя паступкі, ды замест гарэлкі пацікавіцца кніжкамі і газетамі. Праўда, ёсьць нямала моладзі, што цікавіцца друкаваным словам, але толькі тады, як хто ёй падсуне кніжку, або газету. Па нашых сёлах нямала ёсьць інтэлігентных адзінак. Дык няхай яны зьвернуць увагу на тое, каб моладзь магчыма найпрасьцейшай дарогай магла дастаць родную кніжку і газету, а гэтым самым замест п'янства пачала прасьвятацца.

I. M—ка

ROZNYJA VIESTKI

Z Polšcy

Kamasacyja. Kamasacyjny plan na minuly hod pradbačyŭ kamasacyju ŭ 2525 miascovašciach, 280.414 haspadarak na abšary 1.657.447 ha. U hetym hodzie skamasavana ŭ 873 miascach 93.163 haspadarak na abšary 450.228 ha. Pavodle planu na 1939 h. maje być skamasavana ŭ 2.956 miascach 345.033 haspadarak na prastory 1.902.553 ha.

Dachody z dziaŭnych lasoŭ. U 1937 h. dali dziaŭnamu skarbu kazionnyja lasy 42 z palavinaj milionaŭ zlot. čystaha dachodu.

Dziaŭnyja daŭhi. Ahulnaja suma dziaŭnych daŭhoŭ na 1.X.1938 n. vynosila 4.933.511.599 zlot. U 1937 h. netyja daŭhi zmiaščalisia ŭ ahulnaj sumie 4.763.023.454 zlotych.

Bołš pjuć i kurać. U praciahu pieršych 10 miesiacaŭ 1938 h. vypili harelki na 35 milionaŭ zlot. bołš, čymsia ŭ 1937 h., a skuryli tytunu na 14 milionaŭ zlot. bołš.

Biezrobotnyja. Statystyka padaje: na Novy Hod (1939) u celaj Polšcy było zarejestrovana 455.470 aso biezrobotnych. Letaš hetaj paroj było zapisana 358.017 biezrobotnych.

Sudovyja kary za prapahan-du hitleryzmu. Akružny sud u Ciešynie zasudziŭ Pauła Betela na 7 miesiacaŭ astrohu za toje, što jon havaryŭ: — „Jak Hitler prydzie ŭ Polšč, dyk zrobić paradak.“ Akružny sud u Bydhašcy zasudziŭ Pauła Golembioŭskaha na 4 miesiacy aryštu za toje, što jon u karčmie padpiušy vykrykivaŭ: — „Jak prydzie Hitler, dyk tady pakaža.“ U Hrudziondu sud zasudziŭ Ziołkoŭskuju na 1 miesiac aryštu i 20 zlot. štrafu za hetkija slovy: „Čiešciesia, bo skora prydzie Hitler i zrobić paradak, bo ŭ Polšcy niama paradku.“

OZN i vybarny zakon. U kruhoch OZN ukladajuć plan novaha vybarnaha zakonu ŭ Sojm i Senat. Pavodle jaho palavina pastoŭ u Sojmie byli-b naznačany.

Vyniki samaŭradavych vybaraŭ. Pavodle vynikaŭ, u samaŭradavych vybarach nia tolki ŭ

Varšavie, Krakavie i Paznani, ale i ŭ mnohich inšych haradoch i i miastečkach Polšcy OZN nie zdabyŭ pieravahi. Advarotna, OZN u haradoch i miestach zdabyŭ zusim mały lik mandataŭ u haradzkih radach, u niekatorych miestach atrymała bolšašć mandataŭ PPS, a ŭ inšych endencyja.

Z zahranicy

Rada Lihi Narodaŭ. Liha Narodaŭ zusim zaniapała i jaje narady prachodziać u šviecie niezamietna U minulym tydni adbylasia čarhovaja sesija Rady Lihi Narodaŭ, na jakoj asudžana bambardavannie Hišpanii, vyjčuleny sympaty dla Kitaju i vydany zaklik, kab spynili razhrom Kitajščyny.

Sajuz Niamieččyny, Italii i Japonii prociŭ SSSR. Hazety padajuć, što maje być abjaŭleny aficyjalna dahavor Niamieččyny, Italii i Japonii, škiravany specyjalna prociŭ SSSR.

Intaresy Anhlii i Ameryki ŭ Kitaju. Anhlija ŭlažyła ŭ svoj handal u Kitaju bołš 6 miljardaŭ zlot., a Ameryka 1 miliard zlot. Ciapier japonskaje zachopnictva Kitaju pahražaje tam bankroctvam hetamu anhielskamu i amerykan-skamu kapitalu.

Baračba Charvataŭ za aŭtanomiju. Charvackija pasły ŭ juhaslaŭski parlament demanstracyjna nie žjaŭlajucca na parlamenckuju sesiju ŭ wiehhrad i sabraušysia ŭ Zahrebie pryniali i vydali rezalucyju, u jakoj damahajucca dla Charvataŭ aŭtanomii ŭ Juhaslavii.

U b. Aŭstryi zabaroniena navuka relinii. Hitleraŭskaja ŭlada ŭ b. Aŭstryi zabaronila ksiandzom navučać reliniju ŭ školach. Prociŭ hetaj zabarony kardynał Innicer padaŭ pratest.

Novyja ciažary dla robotnikaŭ u SSSR. Ciažka žyc pad ŭladaj Savietaŭ sialanam, ciažka i robotnikom. Niadaŭna tam vydany novy dekret, jaki zahadvaje, kab fabryki i zavody surova karali robotnikaŭ za spažnieńnie da pracy. Pavodle hetana dekretu, chto spožnicca da 15 chvilin, taho pakarajuć tolki štrafam, chto

spožnicca na 20 chvilin, taho adrazu zvolniać ad pracy i prahoniać. Pry hetym treba viedać, što tam dabravolna rabotnik nia maje prava kinuć pracu ŭ adnoj fabrycy i svabodna pastupić na pracu ŭ druhoje miejsca. Slovam, rabotnik pad balšavickaj ŭladaj apynušsia niavolnikom.

Rastreŭ 5 kamisaraŭ. Nadoviačy savieckija ŭlady rastralali ŭ Maŭdavi 5 tamašnich kamisaraŭ, jakija biezzakonna aryštoŭvali i sudzili niavinnych ludziej. U hetakim nialudzkiem pastupańni balšavikoŭ trudna razabracca, chto robić biezzakonna a chto zakonna.

Trahedyja Katalonii. Nastup paŭstancaŭ hien. Franko na respublikancaŭ u Hišpanii velmi pavažna pahražaje ŭpadkam Katalonii. Hety kraj i narod vyciarpieŭ za svajo vyzvaleńnie ŭžo niamała. Prychodzicca jamu ciarpieć i dalej.

Usiačyna

Najbołš dziaćiej na Palešsi. Statystyka padaje, što najbołš dziaćiej rodzicca na Palešsi, bo aŭ 35 na 1000 žycharaŭ, tady, kali ŭ celaj Polšcy na hetki lik žycharaŭ rodzicca kala 20 dziaćiej.

Zapas zołata. Ameryka maje 54 prac. sušvietnaha zapasu zołata, a Anhlija i Francuja maje pa 11 prac. hetaha zapasu. Niamieččyna maje tolki 1 prac. Ciapier SSSR zapasajucca zołatom. Zapas zołata nadta patrebny na vajnu.

Kali zhašnie sonca? Sonca ŭžo velmi staroje. Pramieniavańnie pastupova jaho zmianšaje: sonca ŭbyvaje kožny dzień na 360 miljardaŭ tonaŭ i hetkaje ŭbyvańnie a byvajucca tysiačy milionaŭ hadoŭ. Astronomy kažuć, što sonca „niekali“ zhašnie, ale hetaje „niekali“ ŭ movie astranomaŭ označaje miljardy hadoŭ.

Špieka ŭ Aŭstralii. Tady, kali ŭ nas u minulym miesiacy byli traskučyja marozy, u Aŭstralii była strašennaja špieka, ad jakoj pamiorla 400 čalaviek.

Беларускія адрывныя календары і Беларускі Сялянскі Календар (кніжку)

купляйце - выпісвайце
у беларускай кнігарні
— „ПАГОНЯ“ —

Вільня (Wilno), Завальная 1.
Цана аднаго календара 50 гр.
Хто купляе зараз большылік календароў, той дастае вялікі спуск. Цэньнікі календароў высылаюцца дарма.

Padpiska na „Chr. Dumku“: na hod—3 zlot., na paŭhodu—1 zlot. 50 hr., na try miesiacy—1 zlot. Cana asobnaha numaru — 10 hr. Zahranicu padpiska ŭ dva razy daražej. — Adrys Redakcyi i Administracyi: Vilnia (Wilno), Zavalnaja vul. № 1—2.

Redaktor J. POZNIAK
Рэдактар Я. ПАЗЬНЯК

Wydawca KS. AD. STANKIEWICZ
Выдавец КС. АД. СТАНКЕВИЧ

Drukarnia Białoruska im. Fr. Skaryny, Wilno, Zawalna 1. | Беларуская Друкарня ім. Фр. Скарыны, Вільня, Завальная 1.